

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

**European Charter
for Regional
or Minority Languages**

**Charte européenne
des langues régionales
ou minoritaires**

**Evrópusáttmáli um
svæðisbundin tungumál
og tungumál minnihlutahópa**

**ICELANDIC VERSION
UNOFFICIAL TRANSLATION**

Evrópusáttmáli um svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa

Strassborg, 5. XI. 1992 - Safn Evrópusamninga/148

Inngangsorð

Aðildarríki Evrópuráðsins, sem hafa undirritað sáttmála þennan,

hafa í huga að markmið Evrópuráðsins er að efla einingu meðal aðildarríkjanna, einkum í því skyni að standa vörð um og stuðla að framgangi þeirra hugsjóna og meginreglna sem eru sameiginleg arfleifð þeirra,

hafa í huga að verndun fornra svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa í Evrópu, sem hættu er á að deyi út sum hver, stuðlar að því að viðhalda og þróa menningarauð og hefðir í Evrópu,

hafa í huga að rétturinn til þess að nota svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps í einkalífi og opinberu lífi er óafsalanlegur réttur samkvæmt meginreglum alþjóðasamnings Sameinuðu þjóðanna um borgaraleg og stjórnmálaleg réttindi og í anda samnings Evrópuráðsins um verndun mannréttinda og mannfrelsis,

hafa hliðsjón af því starfi sem fer fram á vettvangi RÖSE og einkum af Helsinki-lokagerðinni frá 1975 og skjali Kaupmannahafnarfundarins frá 1990

leggja áherslu á gildi menningartengsla og fjöltyngis og hafa í huga að þótt svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa séu vernduð og styrkt ætti það hvorki að bitna á opinberum tungumálum né draga úr nauðsyn þess að læra þau,

gera sér ljóst að verndun og efling svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa í ólíkum löndum og á ólíkum svæðum í Evrópu er mikilvægt framlag til uppbyggingar Evrópu á grundvelli meginreglna um lýðræði og menningarlega fjölbreytni og innan ramma hugmyndarinnar um fullveldi þjóða og friðhelgi yfirráðasvæðis.

taka tillit til sérstakra skilyrða og fornra hefða á ólíkum svæðum í Evrópuríkjunum,

og hafa orðið ásátt um eftirfarandi

I. hluti – Almenn ákvæði

1. gr. – Skilgreiningar

Í þessum sáttmála er merking eftirfarandi hugtaka sem hér segir

a - "svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa": tungumál sem:

i - hefð er fyrir að ríkisborgarar tiltekins ríkis, sem mynda fámennari hóp en aðrir landsmenn samanlagt, noti á tilteknu landsvæði þess, og

ii - eru ólík opinberu tungumáli eða tungumálum viðkomandi ríkis.
hugtakið nær hvorki yfir mállýskur opinbera tungumálsins eða tungumálanna né tungumál fólks á faraldsfæti.

b - "landsvæði þar sem svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps er notað": afmarkað svæði þar sem fyrrnefnt tungumál er tjáningarmiðill fjölda fólks sem réttlætir samþykkt ýmissa ráðstafana til verndunar og eflingar sem kveðið er á um í þessum sáttmála,

c - "tungumál sem eru ekki bundin við ákveðið svæði": tungumál sem ríkisborgarar viðkomandi ríkis nota, og eru frábrugðin því tungumáli eða þeim tungumálum sem aðrir landsmenn nota, en sem ekki er unnt að tengja ákveðnu svæði innan ríkisins jafnvel þótt hefð sé fyrir notkun þess eða þeirra þar.

2. gr. – Skuldbindingar

1. Hver samningsaðili skuldbindur sig til þess að beita ákvæðum II. hluta gagnvart öllum svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa sem eru töluð á landsvæði hans og falla að skilgreiningunni í 1. gr.

2. Hver samningsaðili skuldbindur sig til þess að beita að minnsta kosti þrjátíu og fimm málsgreinum eða undirgreinum, sem eru valdar úr ákvæðum III. hluta sáttmálans, með tilliti til sérhvers tungumáls sem er tilgreint við fullgildingu sáttmálans, viðurkenningu hans eða samþykki í samræmi við 3. gr. þar af skulu að minnsta kosti þrjár vera úr 8. og 12. gr., hvorri um sig, og ein úr 9., 10., 11. og 13. gr., hverri um sig.

3. gr. – Tilhögun framkvæmdar

1. Hvert samningsríki skal tilgreina í skjali sínu til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis sérhvert svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps eða opinbert tungumál, sem hefur takmarkaða útbreiðslu á landsvæði þess öllu eða hluta þess, sem málsgreinarnar, sem eru valdar í samræmi við 2. mgr. 2. gr., skulu gilda um.

2. Hverjum samningsaðila er heimilt, hvenær sem er eftir það, að tilkynna framkvæmdastjóranum að hann gangist undir þær skuldbindingar sem leiðir af ákvæðum annarra málsgreina sáttmálans og ekki eru þegar tilgreindar í skjali hans til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis eða að hann muni beita ákvæðum 1. mgr. þessarar greinar gagnvart öðrum svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa, eða öðrum opinberum tungumálum sem hafa takmarkaða útbreiðslu á landsvæði hans öllu eða hluta þess.

3. Lita ber svo á að skuldbindingarnar, sem um getur í næstu málsgrein hér að framan, séu óaðskiljanlegur hluti fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis og hafi sömu áhrif frá tilkynningardegi.

4. gr. – Gildandi reglur um verndun

1. Eigi ber að lita svo á að neitt í sáttmálanum takmarki eða víki frá rétti sem tryggður er samkvæmt Evrópusamningnum um mannréttindi.

2. Ákvæði þessa sáttmála hafa engin áhrif á hagstæðari ákvæði um stöðu svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa eða lagareglur um einstaklinga, sem tilheyra minnihlutahópum, sem kunna að gilda hjá samningsaðila eða kveðið er á um í viðeigandi tvíhliða eða marghliða milliríkjasamningum.

5. gr. – Gildandi skuldbindingar

Óheimilt er að túlka nokkuð í þessum sáttmála með þeim hætti að það veiti rétt til þess að aðhafast eða framkvæma nokkuð það sem stríðir gegn tilgangi sáttmála Sameinuðu þjóðanna eða öðrum skuldbindingum samkvæmt þjóðarétti, meðal annars meginreglunni um fullveldi ríkja og friðhelgi yfirráðasvæðis.

6. gr. – Upplýsingaskylda

Samningsaðilar skuldbinda sig til að sjá til þess að hlutaðeigandi yfirvöld, stofnanir og einstaklingar séu upplýst um réttindi og skyldur sem þessi sáttmáli kveður á um.

II. hluti – Markmið og meginreglur sem fylgja ber í samræmi við 1. mgr.

2. gr.

7. gr. – Markmið og meginreglur

1. Samningsaðilar skulu, með tilliti til svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa, á þeim landsvæðum þar sem slík tungumál eru notuð og í samræmi við stöðu hvers tungumáls, grundvalla stefnumið sín, löggjöf og framkvæmd á eftirfarandi markmiðum og meginreglum:

a - að viðurkenna svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa sem birtingarmynd menningarauðs

b - að virða afmarkað svæði hvers svæðisbundins tungumáls og tungumáls minnihlutahóps svo að tryggt sé að nügildandi eða breytt skipting stjórnsýslusvæða hamli því ekki að viðkomandi svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahóps verði eflid;

c - að nauðsynlegt sé að gripa til ákveðinna aðgerða til þess að efla svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa með varðveislu þeirra í huga

d - að auðvelda notkun og/eða hvetja til notkunar svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa í ræðu og riti í opinberu lífi og einkalífi;

e - að viðhalda og þróa tengsl á þeim sviðum, sem þessi sáttmáli tekur til, milli hópa, sem nota svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps, og annarra hópa innan ríkisins sem nota tungumál í sömu eða svipaðri mynd og koma á menningartengslum við aðra hópa í ríkinu sem nota ólík tungumál;

f - að bjóða fram heppilegar aðferðir og aðstöðu til kennslu og náms í svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa á öllum viðeigandi stigum;

g - að sjá þeim, sem ekki tala svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps en búa á svæði þar sem það er notað, fyrir aðstöðu til þess að læra tungumálið ef þeir svo kjósa

h - að stuðla að rannsóknum á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa við háskóla eða sambærilegar stofnanir.

i - að stuðla að viðeigandi samskiptum milli þjóða á þeim sviðum sem þessi sáttmáli tekur til, að því er varðar svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa sem eru hin sömu eða svipuð í tveimur ríkjum eða fleiri.

2. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, hafi það ekki þegar verið gert, að ryðja úr vegi hvers kyns óréttmætum greinarmun, útilokun, takmörkun eða ivilnun sem tengist notkun svæðisbundins tungumáls eða tungumáls minnihlutahóps og er ætlað að hindra eða koma í veg fyrir viðhald þess eða þróun. Eigi ber að líta á það sem mismunun gagnvart þeim sem nota útbreiddari tungumál þótt sérstakar ráðstafanir séu samþykktar svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa til framdráttar, þ e ráðstafanir sem er ætlað að stuðla að jafnræði milli notenda þessara tungumála og annarra landsmanna eða ráðstafanir þar sem tekið er tilhlyðilegt tillit til sérstöðu þeirra.

3. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að stuðla að gagnkvæmum skilningi milli allra málhópa í hverju landi með viðeigandi ráðstöfunum, og einkum að því að virðing, skilningur og umburðarlyndi, að því er varðar svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa, séu meðal markmiða menntunar og starfsþjálfunar í löndum þeirra, og stuðla jafnframt að því að fjölmiðlar setji sér sama markmið.

4. Við mótnun stefnu um svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa ber samningsaðilum að taka tillit til þarfa og óska sem hóparnir, sem nota slík tungumál, láta í ljós. Samningsaðilar eru hvattir til þess að koma á fót, ef nauðsyn ber til, stofnunum sem veiti yfirvöldum ráðgjöf um hvað eina sem varðar svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa.

5. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að beita, að breyttu breytanda, meginreglunum sem eru taldar upp í 1 til 4, mgr. hér að framan, þegar um er að ræða tungumál sem eru ekki bundin við ákveðið svæði. Að því er varðar þessi tungumál skal samt sem áður ákvarða eðli og umfang þeirra ráðstafana, sem gera þarf til þess að hrinda jákvæðum þessa sáttmála í framkvæmd, með sveigjanleika að leiðarljósi og með hliðsjón af þörfum og óskum þeirra hópa sem nota tungumálið, sem og til hefða þeirra og sérkenna

III. hluti – Ráðstafanir til að stuðla að notkun svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa á opinberum vettvangi í samræmi við skuldbindingar sem stofnað er til samkvæmt 2. mgr. 2. gr.

8. gr. – Menntun

1. Á sviði menntamála skuldbinda samningsaðilar sig til þess, á þeim landsvæðum þar sem tungumál af þessu tagi eru notuð, í samræmi við stóðu hvers tungumáls og með fyrirvara um kennslu á opinberu tungumáli eða tungumálum ríkisins

a i - að bjóða nám á forskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa, eða

ii - að bjóða umtalsverðan hluta náms á forskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða

iii - að hrinda í framkvæmd annarri hvorri þeirra ráðstafana sem kveðið er á um í i-lið eða í ii-lið hér að framan, að minnsta kosti gagnvart nemendum sem koma úr fjölskyldum sem fara fram á það, enda sé fjöldi nemenda talinn nægilegur, eða

iv - ef nám á forskólastigi er ekki beinlínis á valdsviði yfirvalda, að styðja og/eða hvetja til þess að þeim ráðstöfunum, sem um getur í i- til iii-lið hér að framan, sé hrint í framkvæmd;

b i - að bjóða nám á grunnskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða

ii - að bjóða umtalsverðan hluta náms á grunnskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða

iii - að bjóða á grunnskólastigi nám í viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa sem óaðskiljanlegan hluta námsskrár, eða

iv - að hrinda í framkvæmd einni þeirra ráðstafana sem kveðið er á um í i- til iii-lið hér að framan, að minnsta kosti gagnvart nemendum sem koma úr fjölskyldum sem fara fram á það, enda sé fjöldi nemenda talinn nægilegur.

c i - að bjóða nám á framhaldsskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða

ii - að bjóða umtalsverðan hluta náms á framhaldsskólastigi á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða

iii - að bjóða á framhaldsskólastigi nám í viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa sem óaðskiljanlegan hluta námsskrár, eða

iv að hrinda í framkvæmd einni þeirra ráðstafana sem kveðið er á um í i- til iii-lið hér að framan, að minnsta kosti gagnvart nemendum sem þess óska eða koma, ef við á, úr fjölskyldum sem þess óska, enda sé fjöldi þeirra talinn nægilegur

d i - að bjóða tækninám og starfsnám á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða

ii - að bjóða umtalsverðan hluta tæknináms og starfsnáms á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða

iii - að bjóða í tækninámi og starfsnámi nám í viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa sem óaðskiljanlegan hluta námsskrár, eða

iv - að hrinda í framkvæmd einni þeirra ráðstafana sem kveðið er á um í i- til iii-lið hér að framan, að minnsta kosti gagnvart nemendum sem þess óska eða koma, ef við á, úr fjölskyldum sem þess óska, enda sé fjöldi þeirra talinn nægilegur.

e i - að bjóða háskólanám og annað æðra nám á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða

ii - að skapa aðstöðu til að stunda nám í þessum tungumálum við háskóla og æðri menntastofnanir, eða

iii - að hvetja til og/eða leyfa að boðið sé fram háskólanám eða annað nám við æðri menntastofnanir á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, eða skapa aðstöðu til að stunda nám í þessum tungumálum við háskóla eða æðri menntastofnanir ef ekki reynist unnt að hrinda ákvæðum i- og ii-liðs í framkvæmd sökum þess hvaða hlutverki ríkið gegnir að því er æðri menntastofnanir varðar.

f i - að gera ráðstafanir til að í boði sé fullorðinsfræðsla og símenntun þar sem kennsla fer aðallega eða eingöngu fram á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa, eða

ii - að bjóða þau tungumál sem námsgreinar í fullorðinsfræðslu og símenntun; eða

iii - ef fullorðinsfræðsla er ekki beinlínis á valdsviði yfirvalda, að styðja og/eða hvetja til þess að þau tungumál séu boðin sem námsgreinar í fullorðinsfræðslu og símenntun.

g - að gera ráðstafanir til að tryggja að kennd sé sú saga og menningarsaga sem viðkomandi svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps endurspeglar;

h - að bjóða grunn- og framhaldsnám fyrir kennara sem þörf er á til að unnt sé að hrinda í framkvæmd ákvæðum þeirra af liðum a til g sem samningsaðili hefur samþykkt;

i - að koma á fót eftirlitsstofnun eða -stofnunum sem annist eftirlit með ráðstöfunum og þeim árangri sem næst í að koma á eða byggja upp kennslu í svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa og gera reglulega skýrslur um það sem eftirlitið leiðir í ljós og birta þær opinberlega.

2. Á sviði menntamála, og að því er varðar önnur landsvæði en þar sem hefð er fyrir notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa, skuldbinda samningsaðilar sig til þess að leyfa, hvetja til eða bjóða kennslu á eða í svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps á öllum viðeigandi skólastigum, enda sé fjöldi þeirra, sem nota það svæðisbundna tungumál eða tungumál minnihlutahóps, nægur til að réttlæta það.

9. gr. – Yfirvöld á sviði dómsmála

1. Að því er varðar lögsagnarumdæmi þar sem fjöldi íbúa, sem notar svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, er nægur til að réttlæta þær ráðstafanir sem tilgreindar eru hér á eftir, í samræmi við stöðu hvers þessara tungumála og að því tilskildu að dómari telji ekki að hagnýting þeirra úrræða, sem kostur er gefinn á samkvæmt ákvæðum þessarar málsgreinar, hindri eðlilegan framgang réttvísinnar, skuldbinda samningsaðilar sig til þess:

a - í sakamáli.

i - að sjá til þess að dómstólar fjalli um málið á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa ef einn málsaðili óskar þess og/eða

ii - að tryggja sakborningi þann rétt að nota eigið svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps; og/eða

iii - að sjá til þess að beiðnir og sannanir, hvort heldur skriflegar eða munnlegar, séu ekki taldar ótækar einvörðungu vegna þess að þær séu á svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps, og/eða

iv - að leggja fram skjöl, sem tengjast málarekstri, á viðkomandi svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps, sé þess óskað, ef nauðsyn ber til með aðstoð túlka og með því að styðjast við þýðingar án þess að aukakostnaður hljóti af fyrir viðkomandi einstaklinga.

b - í einkamáli.

i - að sjá til þess að dómstólar fjalli um málið á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa ef einn málsaðili óskar þess og/eða

ii - að heimila að hvenær sem málsaðila ber að koma í eigin persónu fyrir rétt sé honum frjálst að nota eigið svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps án þess að bera af því aukakostnað og/eða

iii - að leyfa að skjöl og sannanir séu lagðar fram á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, ef nauðsyn ber til með aðstoð túlka og með því að styðjast við þýðingar.

c - í málarekstri fyrir stjórnsludómstólum

i - að sjá til þess að dómstólar fjalli um málið á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa ef einn málsaðili óskar þess og/eða

ii - að heimila að í hvert sinn sem málsaðila ber að koma í eigin persónu fyrir rétt sé honum frjálst að nota eigið svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps án þess að bera af því aukakostnað og/eða

iii - að leyfa að skjöl og sannanir séu lagðar fram á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa, ef nauðsyn ber til með aðstoð túlka og með því að styðjast við þýðingar.

d - að gera ráðstafanir til að tryggja að beiting i- og iii-liðar í b- og c-lið hér að framan og nauðsynleg aðstoð túlka og notkun þýðinga hafi ekki aukakostnað í for með sér fyrir viðkomandi einstaklinga.

2. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess:

a - að vefengja ekki gildi löggerninga, sem eru gerðir innan ríkisins, af þeirri ástæðu einni að þeir séu samdir á svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps. eða

b - að vefengja ekki gildi löggerninga málsaðila, sem eru gerðir innan ríkisins, af þeirri ástæðu einni að þeir séu samdir á svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps og að sjá til þess að unnt sé að beita þeim gegn þriðju aðilum, sem eiga hagsmuna að gæta en tala ekki þessi tungumál, að því tilskildu að sá eða þeir, sem beita gerningnum fyrir sig, geri fyrrnefndum aðilum ljóst innihald hans. eða

c - að vefengja ekki gildi löggerninga málsaðila, sem eru gerðir innan ríkisins, af þeirri ástæðu einni að þeir séu samdir á svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps.

3. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að hafa mikilvægustu innlenda lagatexta aðgengilega á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa og einnig þá lagatexta sem varða sérstaklega þá sem nota þessi tungumál, nema unnt sé að nálgast þá með öðrum hætti.

10. gr. – Stjórnvöld og opinber þjónusta

1. Í þeim stjórnslueiningum ríkisins þar sem fjöldi íbúa, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, er nægur til að réttlæta þær ráðstafanir sem eru tilgreindar hér á eftir, og í samræmi við stöðu hvers tungumáls, skuldbinda samningsaðilar sig til þess, að því marki sem skynsamlegt getur talist:

a i - að tryggja að stjórnvöld noti hin svæðisbundnu tungumál eða tungumál minnihlutahópa. eða

ii - að tryggja að embættismenn þeirra, sem eiga samskipti við almenning, noti svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa í samskiptum sínum við einstaklinga sem leita til þeirra á þessum tungumálum. eða

iii - að tryggja að þeir, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, geti lagt fram umsóknir, munnlega eða skriflega, og fengið við þeim svör á þessum tungumálum: eða

iv - að tryggja að þeir, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, geti lagt fram umsóknir, munnlega eða skriflega, á þessum tungumálum: eða

v - að tryggja að þeir, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, geti með gildum hætti lagt fram skjöl á þessum tungumálum.

b - að gera algenga texta og eyðublað stjórnsýslunnar, sem ætluð eru almenningi, aðgengileg á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa eða í tvítyngdum útgáfum:

c - að heimila stjórnvöldum að rita skjöl á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa

2. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, að því er varðar yfirvöld í sveitarfélögum og héruðum þar sem fjöldi íbúa, sem notar svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, er nægur til að réttlæta þær ráðstafanir, sem tilgreindar eru hér á eftir, að heimila og/eða hvetja til þess:

a - að svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa séu notuð á starfsvettvangi yfirvalda í sveitarfélögum og héruðum;

b - að þeir, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, eigi þess kost að leggja fram umsóknir, munnlega eða skriflega, á þessum tungumálum;

c - að héraðsyfirvöld gefi opinber skjöl sín einnig út á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;

d - að yfirvöld í sveitarfélögum gefi opinber skjöl sín einnig út á viðkomandi svæðisbundnum tungumálum og á tungumálum minnihlutahópa.

e - að héraðsyfirvöld noti svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa í umræðum á þingum sínum án þess þó að útiloka notkun opinbers tungumáls eða tungumála ríkisins;

f - að yfirvöld í sveitarfélögum noti svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa í umræðum á þingum sínum án þess þó að útiloka notkun opinbers tungumáls eða tungumála ríkisins;

g - að notaðar séu eða teknar upp hefðbundnar og réttar myndir örnefna á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa til viðbótar heiti á opinberu tungumáli eða tungumálum ef nauðsyn ber til.

3. Að því er varðar opinbera þjónustu á vegum stjórnvalda eða annarra fyrir þeirra hönd, og á því landsvæði þar sem svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa eru notuð, skuldbinda samningsaðilar sig til þess, í samræmi við stöðu hvers tungumáls og að því marki sem skynsamlegt getur talist.

a - að tryggja að svæðisbundin tungumál og tungumál minnihlutahópa séu notuð þegar þjónusta er veitt eða

b - að heimila notendum svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa að leggja fram beiðni og fá svar á þessum tungumálum, eða

c - að heimila notendum svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa að leggja fram beiðni á þessum tungumálum.

4. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, í því skyni að hrinda í framkvæmd þeim ákvæðum 1., 2. og 3 mgr. sem þeir hafa samþykkt, að gera eina eða fleiri eftirfarandi ráðstafana.

a - að láta þýða eða túlka það sem farið er fram á

b - að ráða embættismenn og aðra opinbera starfsmenn eftir þörfum og þjálf þá ef nauðsyn ber til.

c - að verða, eftir því sem unnt er, við óskum opinberra starfsmanna, sem kunna svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps, um að verða sendir til starfa á landsvæði þar sem tungumálið er notað.

5. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að heimila þeim, sem þess óska, að nota eða taka upp ættarnöfn á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa.

11. gr. – Fjölmiðlar

1. Gagnvart notendum svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa á landsvæðum þar sem þessi tungumál eru töluð og í samræmi við stöðu hvers tungumáls, skuldbinda samningsaðilar sig til þess, að því marki sem opinber yfirvöld eru til þess bær, beint eða óbeint, hafa til þess umboð eða láta til sín taka á þessu sviði og á grundvelli meginreglunnar um sjálfstæði og sjálfræði fjölmiðla:

a - að því marki sem hljóðvarp og sjónvarp hafa opinbera þjónustuskyldu.

i - að tryggja að komið verði á fót a.m.k. einni hljóðvarpsstöð og einni sjónvarpsrás á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða

ii - að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að komið verði á fót a.m.k. einni hljóðvarpsstöð og einni sjónvarpsrás á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða

iii - að gera fullnægjandi ráðstafanir til þess að útvarpsstöðvar sendi út dagskrárliði á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;

b i - að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að komið verði á fót a.m.k. einni hljóðvarpsstöð á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða

ii - að hvetja til og/eða greiða fyrir reglulegum hljóðvarpssendingum á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;

c i - að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að komið verði á fót a.m.k. einni sjónvarpsrás á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða

ii - að hvetja til og/eða greiða fyrir reglulegum sjónvarpssendingum á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa;

d - að hvetja til og/eða greiða fyrir framleiðslu og dreifingu hljóðverka og hljóð- og myndverka á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa.

e i - að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að stofnað verði til og/eða haldið áfram útgáfu á a.m.k. einu fréttablaði á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa; eða

ii - að hvetja til og/eða greiða fyrir reglulegri birtingu blaðagreina á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa

f i - að bera viðbótarkostnað þeirra fjölmiðla, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, kveði lög á um almenna fjárhagsaðstoð við fjölmiðla; eða

ii - að beita gildandi reglum um fjárhagsaðstoð einnig gagnvart framleiðslu hljóð- og myndverka á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa.

g - að styðja starfsmenntun blaðamanna og annars starfslíðs fjölmiðla sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa

2. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að tryggja frjálsa viðtöku beinna hljóðvarps- og sjónvarpssendinga frá nágrannalöndum á tungumáli sem er notað í sömu eða svipaðri mynd og svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps í landinu, og standa ekki gegn endurvarpi hljóðvarps- og sjónvarpssendinga frá nágrannalöndum á slíku tungumáli. Þeir skuldbinda sig enn fremur til þess að tryggja að ekki séu lögð höft á tjáningarfrelsi og frelsi til að dreifa upplýsingum í prentuðu máli á tungumáli sem er notað í sömu eða svipaðri mynd og svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps í landinu. Þar eð því frelsi, sem um getur hér að framan, fylgja skyldur og ábyrgð kann það að vera háð formsatriðum, skilyrðum, takmörkunum eða viðurlögum samkvæmt lögum að notfæra sér

það frelsi, enda sé slíkt nauðsynlegt í lýðræðisþjóðfélagi, í þágu þjóðaröryggis, friðhelgi yfirráðasvæðis eða almannaöryggis, til þess að koma í veg fyrir óeirðir eða glæpi, vernda heilbrigði og siðferði, verja orðstír og réttindi annarra, koma í veg fyrir birtingu trúnaðarupplýsinga eða til þess að varðveita vald og óhlutdrægni dómssvaldsins

3. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að tryggja að hagsmunum þeirra, sem nota svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa, sé gætt eða tekið mið af þeim í þeim stofnunum sem kann að verða komið á fót samkvæmt lögum og hafa það hlutverk að tryggja frelsi og fjölbreytni fjölmiðla.

12. gr. – Menningarstarfsemi og aðstaða til að stunda hana

1. Að því er varðar menningarstarf og menningaraðstöðu – einkum bókasófn, kvikmyndasófn, menningarmiðstöðvar, söfn, skjalasófn, æðri listaskóla, leikhús og kvikmyndahús, svo og bókmenntastarf og kvikmyndagerð, alþýðilega listtjáningu, listahátíðir og atvinnurekstur á sviði menningar, meðal annars notkun nýrrar tækni – skuldbinda samningsaðilar sig til þess, á landsvæði þar sem slík tungumál eru notuð og að því marki sem opinber yfirvöld eru til þess bær, hafa til þess umboð eða láta til sín taka á þessu sviði:

a - að ýta undir tjáningu og frumkvæði sem tengist sérstaklega svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa og stuðla að því að unnt sé að nálgast verk, sem eru unnin á þessum tungumálum, með ýmsum hætti

b - að stuðla að því að unnt sé að nálgast verk, sem eru unnin á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa, með ýmsum hætti á öðrum tungumálum með því að styrkja og byggja upp starfsemi á sviði þýðinga, talsetningar, hljóðsetningar og textunar;

c - að stuðla að því að unnt sé að nálgast á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa verk, sem eru unnin á öðrum tungumálum, með því að styrkja og byggja upp starfsemi á sviði þýðinga, talsetningar, hljóðsetningar og textunar;

d - að tryggja að stofnanir, sem annast skipulagningu eða stuðning við menningarstarfsemi af ýmsum toga, geri sér far um, eftir því sem eðlilegt má teljast, að fella kunnáttu í og notkun á svæðisbundnum tungumálum og menningu og tungumálum og menningu minnihlutahópa inn í verkefni sem þær hafa frumkvæði að eða styðja.

e - að styðja ráðstafanir sem beinast að því að tryggja stofnunum, sem annast skipulagningu eða stuðning við menningarstarfsemi, starfslið sem hefur fullkomið vald á viðkomandi svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps og einnig því tungumáli eða þeim tungumálum sem aðrir landsmenn tala.

f - að hvetja fulltrúa þeirra, sem tala svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps, til beinnar þátttöku í því að koma upp aðstöðu og skipuleggja menningarstarf;

g - að hvetja til þess og/eða greiða fyrir því að sett verði á laggirnar stofnun, ein eða fleiri, sem annast söfnun, varðveislu eintaka og flutning, sýningu eða útgáfu verka sem eru unnin á svæðisbundnum tungumálum eða tungumálum minnihlutahópa

h - ef nauðsyn ber til, að koma á og/eða standa að og fjármagna þjónustu á sviði þýðinga og iðorðarannsóknna, einkum í því skyni að varðveita og þróa heppilegan iðorðaforða á sviði stjórnsýslu, viðskipta, efnahagsmála, félagsmála, tækni eða lögfræði á hverju svæðisbundnu tungumáli eða tungumáli minnihlutahóps

2. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, að því er varðar önnur landsvæði en þar sem hefð er fyrir notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa og ef fjöldi þeirra, sem nota svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps, er nægur til að réttlæta það, að heimila, hvetja til og/eða standa fyrir viðeigandi menningarstarfsemi og útvega aðstöðu til að stunda hana í samræmi við ákvæði undanfarandi málsgreinar

3. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess að sinna svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa og þeirri menningu, sem þau endurspeglar, á viðeigandi hátt við framkvæmd menningarstefnu sinnar erlendis

13. gr. – Efnahagslíf og félagsmál

1. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, að því er varðar efnahagslega og félagslega starfsemi hvar sem er í landinu.

a - að fella úr löggjöf sinni öll ákvæði sem banna eða takmarka, án réttmætra ástæðna, notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa í skjölum sem lúta að efnahagslífi eða félagsmálum, einkum ráðningarsamningum, og í tæknilegum skjölum á borð við notkunarleiðbeiningar fyrir vörur eða tækjabúnað.

b - að banna að sett séu ákvæði í innanhússreglur fyrirtækja og einkaskjöl sem útiloka eða takmarka notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa, að minnsta kosti í samskiptum þeirra sem nota sama tungumál

c - að standa gegn athæfi sem miðar að því að draga úr notkun svæðisbundinna tungumála eða tungumála minnihlutahópa í tengslum við efnahagslega eða félagslega starfsemi.

d - að stuðla að og/eða hvetja til notkunar svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa á annan hátt en tilgreint er í liðunum hér að framan.

2. Samningsaðilar skuldbinda sig til þess, að því er varðar efnahagslega og félagslega starfsemi og að því marki sem opinber yfirvöld eru til þess bær, á því landsvæði þar sem viðkomandi svæðisbundin tungumál eða tungumál minnihlutahópa eru notuð og að því marki sem skynsamlegt getur talist

a - að fella inn í reglugerðir um fjármála- og bankastarfsemi ákvæði sem heimila, með einhverjum þeim hætti sem samræmist starfsháttum í viðskiptalífnum, notkun svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa við gerð greiðslubeiðna (ávísana, víxla o.s. frv.) eða annarra fjármálaskjala eða tryggja, eftir því sem við á, að slíkum ákvæðum sé hrint í framkvæmd.

b - að skipuleggja aðgerðir sem stuðla að notkun svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa í þeim hluta viðskiptageirans eða félagslega geirans sem er beinlinis á valdsviði þeirra (opinbera geiranum).

c - að tryggja að stofnanir sem veita félagslega umönnun, t.d. sjúkrahús, dvalarheimili aldraðra og gistiheimili, bjóðist til að taka á móti einstaklingum, sem nota svæðisbundið tungumál eða tungumál minnihlutahóps og þarfnast umönnunar vegna heilsubrests, elli eða annarra orsaka, og að þeir fái meðferð á sínu eigin tungumáli.

d - að tryggja með viðeigandi hætti að öryggisleiðbeiningar séu einnig ritaðar á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa.

e - að gera ráðstafanir til þess að upplýsingar um rétt neytenda, sem til þess bær yfirvöld veita, séu aðgengilegar á svæðisbundnum tungumálum og tungumálum minnihlutahópa.

14. gr. – Samskipti yfir landamæri

Samningsaðilar skuldbinda sig til þess.

a - að beita gildandi tvíhliða og marghliða samningum, sem skuldbinda þá gagnvart ríkjum þar sem sama tungumál er notað í sömu eða svipaðri mynd, eða leitast við, ef nauðsyn ber til, að gera slíka samninga, með þeim hætti að yti undir samskipti milli þeirra, sem nota sama tungumál í hlutaðeigandi ríkjum á sviði menningar, menntunar, upplýsingar, starfsþjálfunar og simenntunar.

b - að greiða fyrir og/eða stuðla að samstarfi yfir landamæri, í þágu svæðisbundinna tungumála og tungumála minnihlutahópa, einkum milli yfirvalda í héruðum eða sveitarfélögum þar sem sama tungumál er notað í sömu eða svipaðri mynd.

IV. hluti – Framkvæmd sáttmálans

15. gr. – Reglulegar skýrslur

1. Samningsaðilar skulu afhenda framkvæmdastjóra Evrópuráðsins með reglulegu millibili skýrslu á formi, sem ráðherranefndin mælir fyrir um, um þá stefnu sem þeir fylgja í samræmi við II. hluta þessa sáttmála og ráðstafanir sem eru gerðar til þess að hrinda í framkvæmd þeim ákvæðum III. hluta sem þeir hafa samþykkt. Afhenda ber fyrstu skýrsluna innan árs frá því að sáttmálinn öðlast gildi gagnvart viðkomandi samningsaðila og aðrar skýrslur á þriggja ára fresti eftir að fyrsta skýrslan er afhent.
2. Samningsaðilar skulu birta skýrslur sínar opinberlega.

16. gr. – Umfjöllun um skýrslur

1. Nefnd sérfræðinga, sem er komið á fót í samræmi við 17. gr., skal yfirfara skýrslur sem eru afhentar framkvæmdastjóra Evrópuráðsins samkvæmt 15. gr.
2. Löglegum stofnunum og samtökum í landi samningsaðila er heimilt að vekja athygli sérfræðinganefnarinnar á málum sem varða þær skuldbindingar sem samningsaðilinn hefur gengist undir samkvæmt III. hluta þessa sáttmála. Sérfræðinganefnadinn er heimilt, að höfðu samráði við viðkomandi samningsaðila, að taka mið af þessum upplýsingum við undirbúning skýrslunnar sem um getur í 3. mgr. hér á eftir. Þessar stofnanir og samtök geta ennfremur afhent yfirlýsingar um þá stefnu sem samningsaðili fylgir í samræmi við II. hluta.
3. Á grundvelli skýrslanna, sem um getur í 1. mgr., og upplýsinganna, sem um getur í 2. mgr., skal sérfræðinganefnadinn taka saman skýrslu fyrir ráðherranefndina. Skýrslunni skulu fylgja þær athugasemdir samningsaðila sem óskað hefur verið eftir og er ráðherranefndinni heimilt að birta hana opinberlega.
4. Í skýrslunni, sem um getur í 3. mgr., skulu einkum koma fram þær tillögur sem sérfræðinganefnadinn leggur fyrir ráðherranefndina vegna samantektar á tilmælum sem siðartalda nefndin kann að þurfa að senda einum eða fleiri samningsaðilum.
5. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal gefa þinginu ítarlega skýrslu annað hvert ár um framkvæmd sáttmálans.

17. gr. – Sérfræðinganefnd

1. Í sérfræðinganefnadinni skal sitja einn fulltrúi hvers samningsaðila og skipar ráðherranefndin hann úr hópi strangheiðarlegra og viðurkenndra sérfræðinga, á þeim sviðum sem sáttmálinn fjallar um, sem viðkomandi samningsaðili tilnefnir.
2. Nefndarmenn skulu kjörnir til sex ára í senn og er þeim heimilt að bjóða sig fram til endurkjörs. Geti nefndarmaður ekki setið út skipunartíma sinn skal skipa annan í hans stað í samræmi við málsmeðferðina sem um getur í 1. mgr. og skal sá sem tekur sæti hans halda embætti til loka skipunartíma fyrirrennara síns.
3. Sérfræðinganefnadinn setur sér starfsreglur. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal sjá henni fyrir skrifstofuþjónustu.

V. hluti – Lokaákvæði

18. gr.

Sáttmáli þessi skal lagður fram til undirritunar fyrir aðildarríki Evrópuráðsins með fyrirvara um fullgildingu, viðurkenningu eða samþykki. Skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis skulu afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vorslu.

19. gr.

1. Sáttmáli þessi öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að fimm aðildarríki Evrópuráðsins lýsa sig samþykkt því að vera bundin af honum í samræmi við ákvæði 18. gr.

2. Sáttmáli þessi öðlast gildi gagnvart hverju aðildarríki, sem síðar lýsir sig samþykkt því að vera bundið af honum, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að skjal til fullgildingar, viðurkenningar eða samþykkis þess er afhent til vörslu.

20. gr.

1. Er sáttmáli þessi hefur öðlast gildi getur ráðherranefnd Evrópuráðsins boðið sérhverju ríki utan Evrópuráðsins að gerast aðili að honum

2. Sáttmálinn öðlast gildi gagnvart sérhverju ríki, sem gerist aðili, fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru þrjú mánuðir frá því að aðildarskjal er afhent framkvæmdastjóra Evrópuráðsins til vörslu.

21. gr.

1. Hvert ríki getur við undirritun, eða þegar skjal þess til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar er afhent til vörslu, gert einn eða fleiri fyrirvara við 2.–5 mgr. 7. gr. sáttmála þessa. Ekki má gera aðra fyrirvara.

2. Hvert samningsríki, sem hefur gert fyrirvara samkvæmt undanfarandi málsgrein, getur afturkallað hann í heild eða að hluta með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Afturköllunin öðlast gildi á þeim degi sem framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna.

22. gr.

1. Hver samningsaðili getur hvenær sem er sagt upp sáttmála þessum með tilkynningu til framkvæmdastjóra Evrópuráðsins

2. Uppsögnin öðlast gildi fyrsta dag næsta mánaðar eftir að liðnir eru sex mánuðir frá því að framkvæmdastjórinn fær tilkynninguna

23. gr.

Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal tilkynna aðildarríkjum Evrópuráðsins og hverju ríki, sem gerst hefur aðili að sáttmála þessum, um:

- a - hverja undirritun,
- b - afhendingu hvers skjals til fullgildingar, viðurkenningar, samþykkis eða aðildar,
- c - hvern gildistökudag sáttmála þessa í samræmi við 19. og 20. gr.,
- d - hverja tilkynningu sem borist hefur við beitingu ákvæða 2. mgr. 3. gr.,
- e - hverja aðra gerð, tilkynningu eða orðsendingu varðandi sáttmála þennan.

Þessu til staðfestu hafa undirritaðir, sem til þess hafa fullt umboð, undirritað sáttmála þennan

Gjört í Strassborg 5. nóvember 1992 í einu eintaki á ensku og frönsku sem verður afhent til vörslu í skjalasafni Evrópuráðsins og eru báðir textarnir jafngildir. Framkvæmdastjóri Evrópuráðsins skal láta hverju aðildarríki Evrópuráðsins og hverju ríki, sem boðið er að gerast aðili að sáttmála þessum, í té staðfest endurnit.